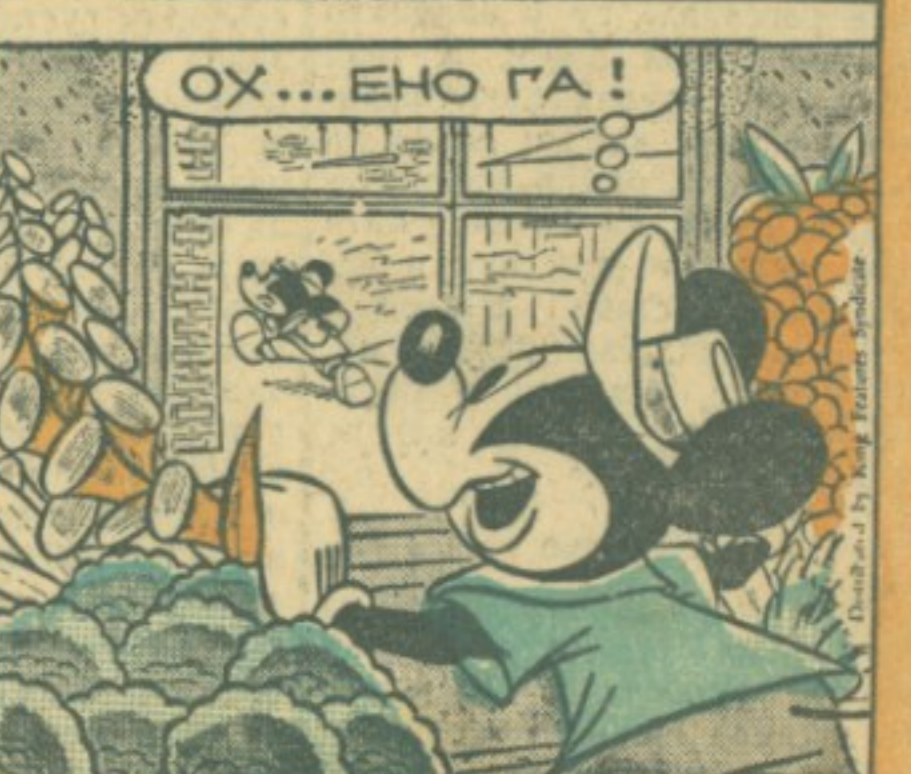
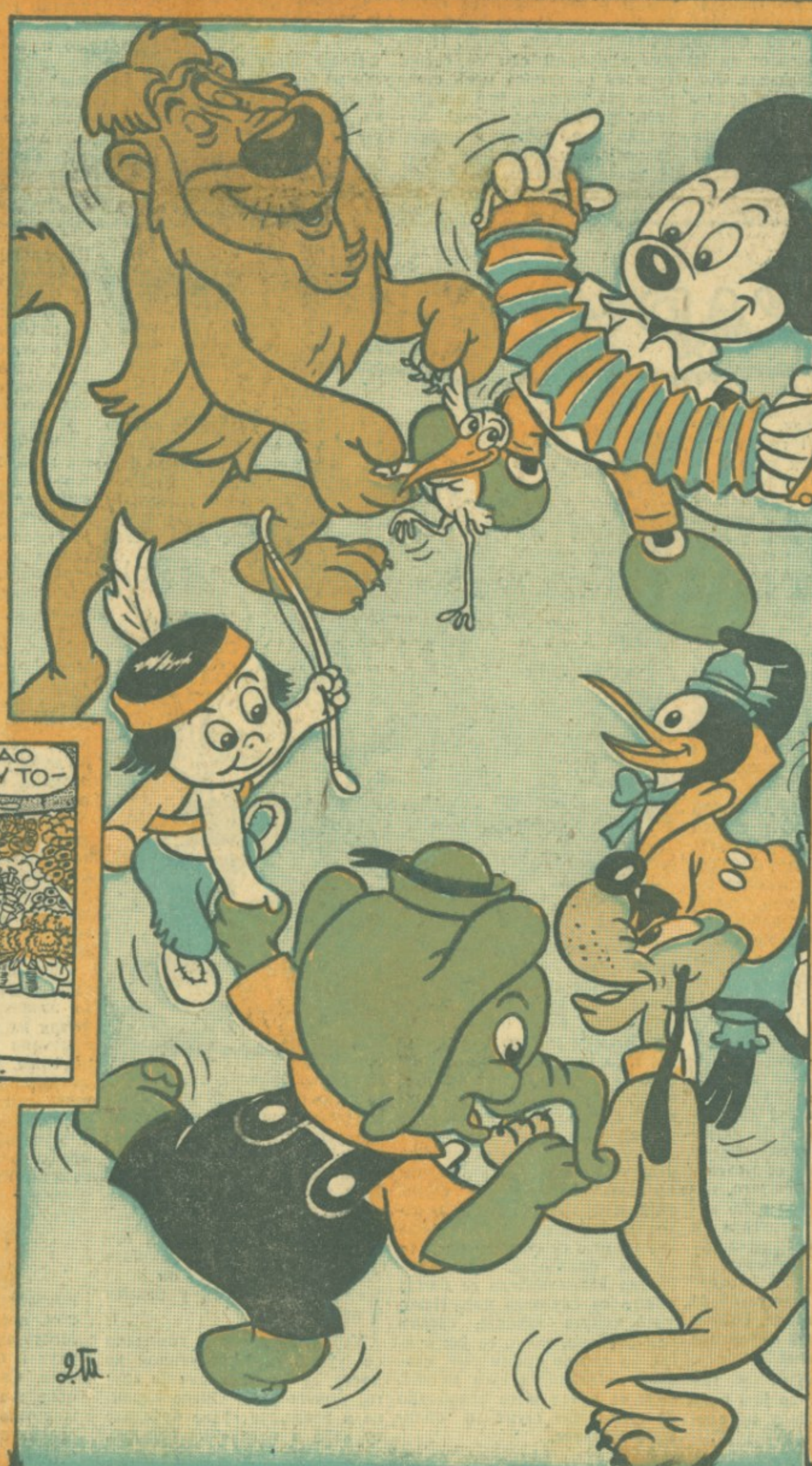

Повраташ

И БОРБА С ДВОЈНИКОМ

11

У СУРИ РАЗЈАРЕНОГ СЛОНА...

У прошлом броју лавца Дон Хагенбек описао је како се у сијамској дунгли пробудио једног дана с кобром на грудима. Она је палачала својим рачуваним језиком испред самог његовог лица, а он је морао да лежи непокретно, јер би га и на најмањи покрет змија напала и ујела. Уто је чуо како надолazi река, а тропске реке плаве брзо и неодољиво.

Уз велику ломљаву и крхање, вода је обарала палме и тешка дрвета махагоија и носила их са собом. Понекад су се низ бујичу котрљали велики комади одваљених стена. Дивљач је у лудом страху бегала од обале.

Усред воде

Страх од змије био је ишчезао пред страхом од воде. Полако, милиметар по милиметар, покушавао сам да скупи ноге. Од дуге непокретности изгледало ми је као да сам потпуно одузет. Нисам могао да покренем ниједан део тела и сада тек постајо сам себи, први пут свесно, питање: како сам уопште дошао у овај положај?

Дуго сам претурao по свом сећању док нисам дошао до оног тренутка кад сам наишао на неколико дивљих патака. Опалио сам и две су пале. Сагао сам се да одвезем псе, који су одједном постали страшно узнемирени. И тада осетих као да ме је неко ударио по рамену. Уплањено сам се окренуо. Једна огромна сенка била се устремила право на мене. И тада... Осетно сам да ми је вода дошла до самних ногу. Ако ми је стало до живота, морао сам да бежим. Али, ја нисам могао да се покренем. Грудни ми је раздирao оштар бол. Да ли ме је можда змија ујела док сам лежао у невести? Да ми није, под дејством отрова, читаво тело одузето?

Вода ми је сад допирала до колена. Назад сам успео да подигнем руку. Од бола који сам осетио умало се нисам поново оневестио. Напнувши сву снагу, успео сам да седнем. Сада сам могао да видим нешто више. Али, куд год сам погледао, нисам видео ништа осим воде. Рукама сам обухватио најближе стабло да ме бујича не би однела.

Вода ми је дошла до груди и хладила врло тело. Чудновато, нисам више осећао никакво бол. Лешеве животиња које је вода изненадила пролазили су поред мене. Одједном, видех једно људско биће. Била је то мртва Сијамкиња, коју су таласи брзо носили. Њене црне распуштене косе изгледале су у води као безброј малих змија. А тада се ужасом видех како великом брзином долази право на мене једно огромно дрво. Помислио сам да ће то бити крај. Затворио сам очи и чекао да ме стабло згњечи и разнесе. Али, баш испред мене, оно се још једном окренуло и само су ме његове гране додирнуле.

Спасење

Придржавајући се за једно бамбусово стабло, покушао сам да устанем. Учинио ми се да вода више не надолazi. Али, ако би то и било тачно,

С мучком сам отворио очи. Неколико метара даље видех лице свога пријатеља. Он ме још није био спазно. С последњом снагом очајника усправио сам се на колена. Пре сече ме ужасан бол и ја поново падох у воду. И баш кад се таласи склопише надомом, зачуо сам његов узвик. Угледао ме је...

Кад сам поново отворио очи, лежао сам на носилима направљеним од дебелих бамбусових стабљика. Био је мрак и хиљаде светлих бујича облетале су око мене. Тамо негде иза прашуме угледао сам велики месец, чији су сребрни зраци продирали кроз густо зеленило. Бакље у рукама носача који су ишли испред нас бацале су црвене одблеске. Сањиви мајмун исплањено су се дерали, мешкоћећи се на густим гранама, а тигрови и хијене урликали су непрестано. Кроз ову врву прашуме чуло се далеко бубњање, прањено песмом урфењика.

У слоновој сурли

Покушао сам опет да реконструирам свој доживљај. Али, није било лако средити мисли, јер ми је сваки потрес носилке наносио такве болове да сам био близу невести.

Како сам пао на оно место на коме су ме заробиле кобра и вода? Добро се сећам да сам одвезао псе да би ми донели уловљене патке. И тада... Одједном сам се сетно! Тада су се испред мене створила два огромна уха и бесне закрвављене очи. Слоно! Дохватио сам пушку и опалио на разјарену животињу. Било је касно. Слоно ме је дохватио својом сурлом, дигао, за-

вилао и треснуо тамо где сам се дошние оствести.

Изгубио сам очи. Били су ме заведени за носилку, тако да се нисам могао ни макнути. Изгледало ми је као да сам у неком другом свету. Само још, врло далеко, видео сам крвави отсјај бакљи. Монотоно бубњање успављивало ме је... Трже ме смејање једне хијене, а онда јак потрес носилке.

Кад сам се пробудио, прашума је постајала ређа. Од месечеве светлости све зеленило треперило је у плаво-белој боји. Тајанствено су се уздицале високе арака-палме. Месечев сјај изнад нас пресецао је само слепи мишеви. Назад сам нишао на друм. Очи су ми засенили фарови једног аутомобила. Безброј узбуђених питања просу се око мене...

Три дана у невести

Три дана и три ноћи био сам у невести. Кад сам се пробудио, лежао сам у белом болничком кревету. Кроз отворен прозор видело се сунчако небо, а у даљини су блештали витки торњови и позлаћене куполе Бангкока. Лекар је стајао крај мог кревета.

— Но, како вам је? Осећате ли још болове?

— Не, болове не осећам. Али, реците ми, докторе, зашто сам тако укочен.

— Е, драги мој, кад су неке сломљена толика ребра, а усто и груди згњечене, онда морамо добро да га упакујемо. Али, за два месеца бићете опет потпуно здрави. Реците ми, молим вас, како се све то десило. Да ли вас је слон напао? Свакако онај исти кога су прејуче убиле. Он је на сурли имао једну велику рану.

Не знам да ли је то био онај исти. Врло могућно, јер ја сам, кад сам га угледао, опалио право у његову сурлу.

После шест недеља изишао сам из болнице. Отуда сам доживео још многе пустоловине, али доживљај с кобром и реком која надолazi остао ми је у најдубљем сећању и не бих желео да ми се понови ни у сну, акамоли на јави.

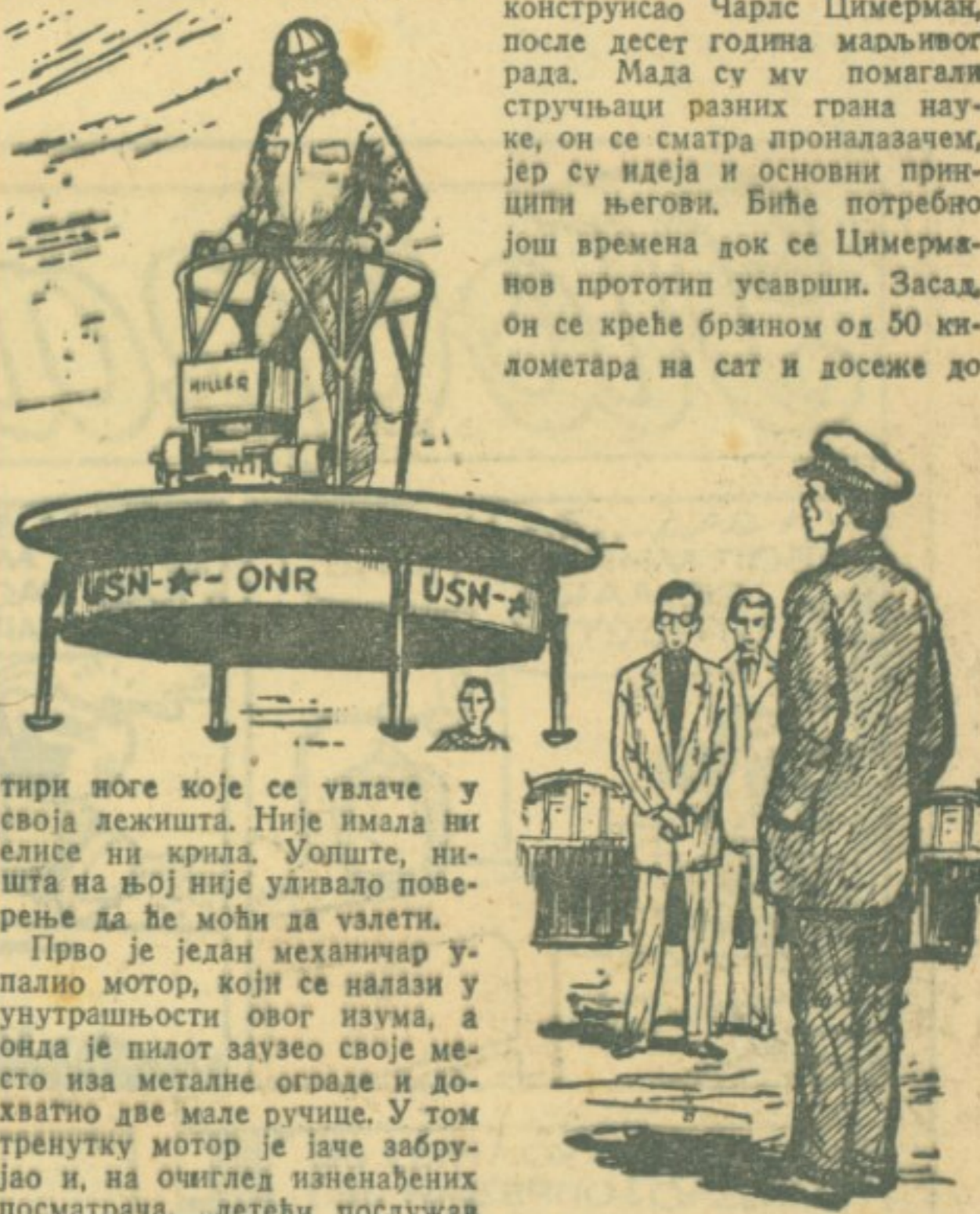
„Летећи ПОСЛУЖАВНИК“

Недавно се на једном узлетачу у Калифорнији окупило више војних стручњака америчког ваздухопловства. Сви су били јако радознали, јер је тога јутра требало да се упознају с најнеобичнијим изумом у области авионаутике: са „летећим послужавником“.

У одређени час врата хангара су се отворила и два човека су, без нарочитог напора, изнели на рукама малу, округлу и пљоснату направу са чет-

ирни ноге које се вучале у своја лежишта. Није имала ни елисе ни крила. Уопште, ништа на њој није удивљиво поверење да ће моћи да узлети.

Прво је један механичар упалио мотор, који се налази унутрашњости овог изума, а онда је пилот заузео своје место иза металне оgrade и дохватио две мале ручице. У том тренутку мотор је почео забрљавати и, на очиглед изненађених посматрача, „летећи послужавник“ се одвојио од земље, лагано се дижући право увис. Али, не за дуго, јер је пилот смањно брзину и летилица се зауставила. Лебдела је у ваздуху мирно и сигурно, као да су је нечим подупрли.

релативно мале висине. Па ипак, особине које показује толико су значајне да га стручњаци с правом сматрају претечом великог прекрета у ваздухопловству.

ПОЖАРУ ПЕШТИГУ

У понедељак, 9 октобра 1871 године, један човек упалих очију и унезверена погледа стигао је у варошицу Маринету, у држави Висконсин. Био је то Џон Мјулиган, десетар једне групе горосеча. Он је пешке превалио пут од Пештига до Маринете. На себи је имао прогорело одело, а лице и руке били су му покривени гаром.

— Од Пештига није остало ни камена на камену, — рекао је људима који су га пренеражено гледали. — Не постоји више ниједан једини кућни анд, а све су улице покривене лешевима.

Пожар у Пештигу догодио се истог дана — чак и у исти сат — кад и пожар у Чикагу, у коме је нашла смрт 250 грађана. Улес који је задесио Чикаго познат је широм свега, док о несрећи у варошици Пештигу ретко ко да нешто зна, иако је то један од најстрашнијих пожара који су се икад догодили.

Још 8 октобра 1871 Пештиго је био тих градин са 2000 становника, на обали језера Мичиген, изнад кога се простирала густа, стара шума. Једна велика фабрика дрвеног посуђа претстављала је највеће индустриско предузеће у целој области. Она се налазила на обали реке Пештиго, која је пролазила кроз само насеље. Неколико стругара и млинова, једна столарска радионица, затим топоница и петнаестак радњи и хотела претстављали су индустријски и трговачки део града. Отприлике по 350 зграда налазило се на обема обалама.

У недељу по подне у Пештигу је свака ствар још била на свом месту. А у понедељак...

У понедељак изјутра није више било ниједне једине зграде. Чак се није могло разазнати ни куда су се протеале улице. Више од 600 људи изгубило је живот. Стара шума, која је дан раније гордо стајала и била понос грађана и главни извор њиховог прихода, сада је била претворена у згараниште.

Ниједан од ранијих пожара у свету не може се упоредити са овим. Услед јаког ветра, који је дувао у налетима, ватра је захватила цело насеље пре но што су грађани постали свесни опасности. Прва незнатна искра видела се одмах пошто се спустила ноћ. Неколико минута касније, сасвим неочекивано, зачуо се јак прасак — сличан грму — изазван експлозијом гаса метана, који се услед жеге ослободио из прегрејане шуме и оближње мочваре.

Узбуђени људи у гомплама су журили главном улицом ка мосту, да би се спасли на другој страни реке. Опаке варнице и запаљене гране браздале су небо и падале на бегунце.

Појединци су стизали на обалу са оделом у пламену. Многима су горели бркови, брада и коса. Под налетима ветра, читави пламени зидови прелетали су реку, описујући црвене лукове, тако да ни они који су се налазили у води нису били склоњени од ватре.

И на мосту се одиграла драма. Ту су се сукобили људи, кола и стока са обе обале, јер су и једни и други мислили да ће на на другој страни бити безбеднији. И баш кад је гужва била највећа, услед терета и ватре која га није мимомшла, мост се срукао у реку. Радионица дрвеног посуђа експлодирала је као вулкан, бацајући на све стране пламено комађе, које је даље ширило пожар. Ужарене цепанице падале су на зграде и на људе који су бегали. Педесетак лица склонило се у једну зграду од цигала, мислећи да ће у њој наћи заштиту од пламена. Сви су нашла смрт у њеним рушевинама.

Они који су тражили спас на месту на коме је шума била искрчена за пољопривредне културе могли су се уверити да ватра није поштедела ниједан део земље. Ту је горело корење, па је и сам камен пуцао.

Пред саму зору, пожар је стао да јењава. Преживели су се извучили из воде и спуштали на топли обалски песак, измучени страхом и прозебли до сржи. Многи су се жалили на опекотине по глави. Осим њих, спасло се још свега 150 особа, које су биле сакривене у мочвари између реке и морске обале. Приљубљени уз влажно тло, успели су да у-

ПАПАГАЈ ПРОТИВ ОВАЦА

Пре но што су на Нови Зеланд биле донете прве овце, новозеландски папагај кеа био је задовољан својим јеловником, који се састојао из разних бојица, плодова и семења. Међутим, после доласка оваца, папагај кеа изменио је свој укус и стао да напада ове мирне животиње, много веће од себе. Својим необично оштрим кљуном кеа пробија кожу овце, и то у пределу бубрега, и не марећи за блејање рањене животиње једе њено масно ткиво. Овца обично угине од овакве озледе.

ТАМ-ТАМ

„пустински телеграф“

Бум-там-бу-у-ум! То је хиљадугодишњи зов афричког там-тама. Увече, кад брујање прашуме замре, звучи там-тама језиво забубње у ушима ненавикнутих Европљана. Чак и онда кад се бубањ више не чује, звучи и даље одјекују у свести белаца.

Једне вреле афричке вечери, до ушију капетана пароброда који је почивао унутар једног од речних пристаништа Конга допрло је звук там-тама из даљине. Убрзо затим поветарац је донео исте сигнале, али са бубња који се налазио ближе лађи. У том тренутку један морнар, црнац, приступио је капетану брода и рекао:

— Там-там нас позива да отпловимо низ реку. Неки белац, његова жена и дете леже тешко болесни. Треба да их одмах превеземо у болницу.

Бродска сирена је зајаукала и лопатике су снажно заклопарале по води. Овог пута крманош се управљао према звуцима там-тама и у један сат после поноћи зауставио се у малом сеоском пристаништу, где су три члана исте породице, тешко оболели, занста чекали да им се укаже помоћ.

Још се никад није догодило да је странак изненадио становнике неког афричког села. Пре но што би му се приближио, чланови племена су преко там-тама већ били обавештени да им долази непознат гост. Тај локални там-там није ништа необично и он се свакодневно чује, јер преко бубња становници примају локалне новости: да треба ићи у лов на слонове, да је село добило принову или да је неко умро. Но, Неафриканце нарочито запањује брзина којом се

шире специјално важне вести, и то с једног на други крај „црног континента“. Много пре но што је пронађен радио, афрички урођеници су били брже обавештавани о појединим догађајима у свету но иједан други народ. На пример, кад је умрла енглеска краљица Викторија, поједина црначка племена удаљена на стотине миља од градова западне обале, који су примили каблограм о њеној смрти, говорили су о том догађају још истог дана, док су енглески колонијални управљачи у унутрашњости добили званично обавештење о томе тек више дана, а негде и више месеци, доцније. Слично се догодило и 1885 године. Истог дана кад су револуционарни махдисти збацили с власти енглеског генерала и гувернера Судана Чарлса Гордона, званог Гордон-паша, „пустински телеграф“ распросто је ту радосну вест црначким племенима св. до Сиера Леоне, британске колоније која се налази на другом крају Африке. Затим, у току разних војних експедиција у Африци, енглески штабови су не једном закључили да су велике урођеничке снаге ступале у борбу још истог дана кад им је рат објављен.

Шта је, уствари, „пустински телеграф“? Како се спознају бубњари удаљених крајева који говоре разним језицима? У Африци постоји око шест стотина језика и наречја, па ипак нема тог удаљеног предела до кога не могу да допру вести там-тамом. Обичне вести и поруке преносе се локалним „телеграфом“, који служи само у границама мање области. Нарочито важни догађаји, међутим, саопштавају се специјалним звуцима, који спадају у „афрички есперанто“. Иако је добио назив „пустински телеграф“, пре би га, можда, требало назвати телефоном, јер он не откуцава слова, већ саопштава, „говори“ читаве појмове: рат, мир, смрт, победа, слобода итд.

Инструменти за преношење оваквих вести дугачки су око три и по, док у пречнику имају један и по метар. Отвор на излазној страни широк је свега четири до пет сантиметара. Дубљење инструмента захтева велику умешност и стрпљење. Мала грешка при раду довољна је да инструмент изгуби потребну звучност. Са спољне стране бубањ је обично украшен сплетом скулптура, претставама о племенским идолима.

Там-там чува сам племенски старешина, на нарочитом месту, обично испод настрешице од сламе, и нико од саплеменника не сме да га додирне. Ако су атмосферске прилике повољне, његов звук може да доспе на даљину од тридесет километара, но притом важну улогу игра и добошарева спретност. Ако бубњар живи у богатом селу, он не ради никакав други посао. Кажу да је много теже научити како се руке там-тамом него како се свира на неком од модерних инструмената. Звук може да буде отегнут или оштар, а ритам брз или успорен. Уво Европљана није у стању да разликује ни финесе између тона, акамоли да схвати њихово значење. Африканци, а нарочито бубњари, одмах разумеју значај сваког звука.

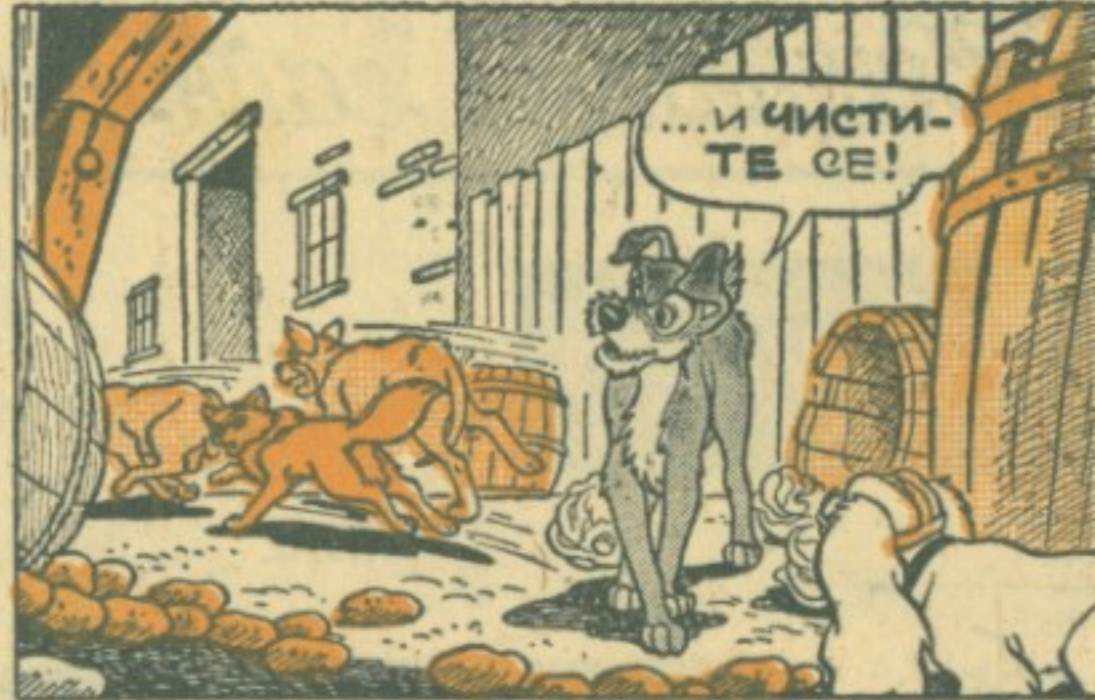
Ранијих деценија, док су афричким племенима владали сурови закони, бубњари су свирепо кажњавани у случају да учине какву већу омашку при одашивању вести. У праинским областима, где су закони били нарочито строги, за рђаво пренету вест бубњару су отсецане обе руке. С друге стране, добри бубњари уживали су у племену велики углед.

Риба која краде кокошке

У рекама и баруштинама на североистоку и у средишту Јужне Америке живи такозвана риба с плућима. Кад за време топлих месеци њено обитавалиште пресуши, ова риба излази на суво да би нашла себи храну. Она се тада храни гуштерима, пољским мишевима и пацовима. Познати амерички зоолог Верил тврди да се догађало да риба с плућима, кад јој досаде гуштери и мишеви, крене у оближње насеље, тајно се звуче у какав кокошарник и из њега изиђе с кокошком у устима.

ТАКО ЈЕ ЛУЊА, ВЕТЕРАН МНОГИХ УЛИЧНИХ БИТКИ, ВИТЕШКИ ОДБРАНИО ЗАЛУТАЛУ МАЗУ...

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

Лековитио биље

Лековите биљке су оне које у свом цвету, листу или корену садрже неке елементе који се употребљавају као лек, било сасушене за кување (чај), било у праху. У фармакологији оне су подељене у две групе: бесцветне (печурке, лишјаи, алге, маховине итд.) и цветне (шафран, дигиталис, опијум и друге).

За лековитост неких биљака зна се од прастарих времена и нема народа на свету коме није позната та њихова особина. Заправо, знање о лековитости биљака старо је колико и човек.

У старом Египту гајење и искоришћавање лековитих биљака било је јако развијено. По мишљењу неких стручњака, стари Египћани познавали су неколико стотина лековитих биљака. За лековитост појединих биљака знали су у Старом веку и други народи Блиског и Далеког Истока. Стари Финијани одиграли су значајну улогу у ширењу знања о лековитим биљкама. Доцније су се појавили писци који пишу књиге о лековитом биљу. Је-

дан од истакнутијих је и Пеланије Диоскурис, који је у првом веку наше ере издао једно дело о лековима. Око 800 лекова које он препоручује биљног су порекла. Кроз дуги низ векова то дело било је јако цењено. Слично дело написао је и Римљанин Гајус

Плиније Секундус Старији. Диоскурисово и Плинијево дело била су дуго времена извор знања о лековитим биљкама за

доцније писце, а нарочито у Средњем веку.

Поред ова два писца, било је и других који су писали о лековитом биљу, а има их и данас, али ови последњи раде на научној основи. Ево имена неких старијих писаца: Валеријус Кордус, Теофраст Парацелзус, Теодор Книјп, Леклерк и други.

Кад су се појавили Арапи у земљама око Средоземног Мора, у Европу су пренесене и многе нове биљке и дроге. После открића Новог света, Европљани су дошли у додир с народима на другој страни океана, код којих је била јако развијена народна медицина. Све је то допринело да се Европа обогати новим биљкама, па су се многе у њој одомаћиле, и то не само због своје лековитости, него и као храна.

Биљке као лекове употребљавали су и многи шпекуланти, надрилекари, и успевали код заосталих људи. Међутим, људи с научним знањем борили су се против тих заблуда и данас се код цивилизованог света примењују само оне лековите биљке чије је деловање фармаколошки и клинички доказано.

ШТА СУ СОЛИШТА?

Солишта су места где долази дивљач да лиже со, која им је раније ту остављена. Где су солишта уређена, праве се солишта у дрвеним или каменним четвороугаоним посудама. Со се измеша са иловачом у размери 1:6, а тој смеши додају се разни препарати фосфата за јачање рогова и ароматична уља која маме дивљач. Солишта се смештају у близини каљуга или текуће воде. Место тога, меће се со међу рачве дрвећа или (за дивкозе) у пукотине стена.

ПЛАТИЦА

Платица је слатководна риба дуга до пет сантиметара. Она спада у породицу белих риба. Месо јој је горко. Женка полаже јаја међу шкржне листице речне шкоље.

БИЉКА САСА

Саса је вишегодишња зелјаста биљка. Веома је длакава, листа издвојена у ситне кришке, а цвет јој је усправан, званаст и плаве боје. Расте у степским пределима, на брдским падинама, на песковитом тлу. Цвета рано с пролећа.

ПЛАТАНИ И ТРСТЕНОМ

јанске паркове из доба ренесансе, с летњиковцем, перголама чије многобројне стубове обавијају биљке пузавице, терасама које се уздижу једна изнад друге и видиковцима одакле се пружа диван поглед

као арборетум, тј. „самостални простор или део ботаничке баште, у којој се дрвеће и жбуње узгаја у научне сврхе“. Но, у Трстеном се организује и експериментална станица, којој је задатак да научно-истраживачким путем пронађе могућности да се на кршу поново успостави вегетација. У ту сврху у Трстеном се врше ботаничка, шумарска и пољопривредна истраживања. За такав рад Трстено је значајно и занимљиво, јер у њему расте дрвеће, жбуње и биљке које је некад покривало и крш, а током времена нашло своје последње уточиште у трстенској оази.

Трстено је добило име по трсти (трст — у Далмацији), која је у давна времена прекривала његово влажно земљиште, а писана историја самог насеља стара је више од 500 година. Али, старији од историје Трстена је храст медунац, а за њим не заостају ни два циновска платана који већ вековима чувају стражу на улазу у село.

Храст медунац, који расте у средини парка, потмак је прастарих становника оне дубраве која се некад простирала на кршу и покривала данашњу његову суру голет. У једном документу из 1406 године он је назван „стари храст“. Од тог времена прошло је више од пет столећа а „старац“ још роји жиром, само што више не диже поносно своју крошњу, већ се погнуо под бременом векова. Шупљине које су настале у њему услед труљења мементирани су, али му много јада задаје стрижуба, која дубоко буши његову кору. Висок је 22 метра, обим дебла у висини човечјих прсију износи 5,58 метара, а површина крошње у пројекцији 230 квадратних метара.

О храсту постоји легенда, која је ушла и у књижевност: последио га је наволно један од Гучетића кад је пошао на последњу крсташку војну. Међутим, то није тачно. Њега су Гучетићи затекли у Трстеном пре но што су тамо основали своје пољско добро. Он је већ тада био толико стар да се о њему испледа легенда. Познати италијански књижевник Алберто Фортис, који је открио западном свету депоте наше народне песме, посетио је Трстено као гост породице Гучетића. У једном писму из 1785 године он каже да је испевао песму „чаробном Трстеном“. У тој песми Фортис се сећа „старага гордога храста“ на срећном јалу љупког Трстеног...

Два циновска платана — макљена, како их Дубровчани зову — млађи су од храста медунаца али су га двапут надвисили. Биће им сада око 400 година. Дубровачки песник Ферих-Гвозденица крајем 18 века испевао је на латинском језику песму у част Трстеног и у њој помиње ова два „макљена“: „Кад се пред нама указаше два голема макљена, израсла на ивици влажне обале, почне нас подиланити нека све живља жеља да измеримо дебло при дну. Кад нас петорица обумисмо дебло, једва су нам се могле дотицати руке. Овде не живи толико сељака колико би их се лако могло сместити у њиховој сени... Толика је величанственост тих стабала те се чини да је свако од њих дубрава“. Данас висина већег платана износи 46 а обим дебла 11,37 метара (у жилишту, тј. 40 сантиметара изнад земље, о-

чим износи готово 15 метара). Други платан нижи је само за један метар, а нешто је и „тањи“. У висини човечјих прсију обим му је 10,60, а у жилишту 13,13 метара. Крошње оба платана заузимају површине од 2.280 квадратних метара. Под тим крошњама нашло би места 5.000 густо збијених оваца.

Академик Александар Угриновић, који је објавио књигу о Трстеном као арборетуму и експерименталној станици и чијим се подацима овде користимо, описујући та два прастара платана вели: „Често се чује реч: једно стабло не чини шуму. За платане у Трстеном та реч не вреди. Сваки од трстенских макљенова у правом је смислу речи шума. По масама дрвета и лишћа, што их ти макљенови крију у себи, сваки је од њих див. Слободне крошње трстенских платана шуме јаче него склопљене крошње целе шуме. Под пространом сеном њихових лиснатих крошања могу се, баш као у шуми, склонити становници од три данашња Трстена“.

Трстенски платани забележени су у свим страним водичима кроз Далмацију и привлаче

туристе из свих крајева света. Ни после толико векова живот у њима није усахнуо. Они, листају и цветају, и својим огромним крошњама закривљују цело Трстено, које се збило око њих. — „Нашем туризму платани у Трстеном чине сличне услуге као сфинге и пирамиде у Египту. Иако се у случају Египта ради о несравњиво већој старости, већим димензијама и масама, нашим „макљеновима“ вредност је у томе што су они и данас, после стотине година, још у пуној снази живота“.

Доктор Салк

Убрао по објављивању вести да је др Салк пронашао лек против вируса полиомиелитиса, који изазива дечју парализу, дошло је до дубоког разочарања: вакцина, уместо да спречи, изазивала је болест. Узбуру је прекинула комисија која је установила да кривицу не сноси др Салк, већ трка за зарадом америчких предузећа која су пуштала у продају несигурно припремљену вакцину.

Тога дана, месеца априла 1953, доктор Јонас Салк стигао је својој кући носећи у торби четири инјекције против дечје парализе. Вакцину је сам пронашао, но њено дејство још није било сасвим испитано. Изгледало је да ће заиста користити против болести која је последњих година постала страх и трепет на Западу, али се није знало неће ли на неки начин бити штетна по човечје здравље. Да би се то утврдило, вакцину је требало испитати не само на мишевима, већ и на људима. Доктор Јонас Салк, директор лабораторије за испитивање вируса на универзитету у Питсбургу, прво је своју проналазку убризао себи. Потом га је донео кући и убризао га жени и тројници својих малишана. Зар није најприродније да сам окуша оно што жели да препоручи људима? А две године доцније, априла 1955, телепринтери су муњевитом брзином опасали земљину кулгу вестима да је доктор Салк пронашао лек против дечје парализе.

Научник, коме је сада четрдесет година, почео је одлучну битку 1949. Те године два проналазка претстављала су кључ за отварање тајанствених врата иза којих се била ушанчила ова опасна болест, која је хиљадама деце доносила трајну одузетост или смрт. Лекари из Балтимора доктор Бодман и Хауард Хоу открили су да парализу не проузрокују два, већ три вируса: Брунхилда — који изазива 65 отсто обољења, Лансинг — 5%, и вирус Леон — 30% обољења. Поред открића ове „троглаве аждаје“, чланак доктора Ендерса, који је објављен у медицинском листу „Наука“, био је такође од огромне важности, јер је указивао на начин како се могу гајити културе вируса дечје парализе. Искуства ове тројнице научника била су Салку од велике помоћи.

Имећу осталог, доктор Салк одликује се изванредном упорношћу и истрајношћу. Он обично проводи у лабораторији шестнаест часова дневно. Изучавајући понашање Брунхилде, Лансинга и Леона, остајао је који пут и дуже међу стотинама епрувета. Али, он је истовремено био и зачетник једног сасвим другог подухвата, којим је руководио с велике удаљености: давао је упутства за лов на специјалну врсту мајмуна, без којих никад не би дошао до свог открића.

По његовом налогу, разарањане су мреже у шумама индиске државе Утар Прадеж. Ухваћене мајмуне послуга је преносила на дељима до удаљене железничке пруге, затим су возом путовали до Њу Делхија, одатле авионом у Лондон, да би најзад предетели океан и нашли се на одгајивалишту у држави Јужна Каролина. Из њега су они упућивани на операциони сто, где су им вађени бубрези, који су служили као веома погодна под-

лога за размножавање вируса парализе.

Много је месеци провео доктор Салк у одгајивању ових култура. Хранио их је, неговао, штитио од паразита помоћу пеницилина, бојио их и одржавао им околу топлоту на 37 степени Целзијусових. Ова нежна брига, која је претстављала само један део борбене стратегије, била је уствари позајмљена од ратне вештине великог борца против микроба — Луја Пастера. Она је имала само један циљ: вирусе тако преобразити да постану непријатељи својој рођеној браћи, коју ће онемогућити да изазивају обољење. Мртви вируси, кад се једном нађу у људском организму, уместо да проузрокују болест, стварају у крви противтела, која се боре против свежих узрочника дечје парализе.

Салк је веровао у успех. С пролећа 1953, пошто је већ био убризао вакцину себи, својој жени и деци, пријавио му се 6.500 добровољаца и понуди-

ло се да и на њима испроба дејство свог проналазка.

У пролеће 1954 године, Задужбина за испитивање дечје парализе, коју је основао бивши претседник САД Франклин Рузвелт, који је и сам био одузет услед ове болести, доделила је доктору Салку знатну суму новца да би му омогућила даљи рад. Истовремено, он је добио овлашћење да изврши највећи опит који је до данас учињен у медицинске сврхе. У тридесет и три америчке државе вакцинисано је 1.850.000 деце, над којом је вршена стална лекарска контрола. Није чудо што су се резултати очекивали с великим нестрпљењем, јер у САД, које броје 156 милиона становника, сваке године оболи од дечје

У страним туристичким водичима посвећеним Далмацији туристима се, поред осталог, препоручује да посеће и мало место Трстено у дубровачкој околини, око 19 километара северозападно од Дубровника, на путу који из овога града води за Стон. Трстено је познато у свету по свом парку у коме је заступљено готово све медитеранско растине и где већ вековима успевају ретки примерци биљног света далеких тропских крајева. Ту, усред области голог крша, Трстено се својом богатом и бујном вегетацијом истиче као дивна оаза, а „камена обала, што се стрмо издиже из воде, као да је стење прастаре, простране, жарким сунцем обасјане градине која на свом врху носи бујни висећи врт“.

на дубровачка острва и далеку морску пучину. Трстено претставља и значајан културно-историски споменик, који својом складном лепотом привлачи домаће људе и стране туристе. Засновали су га дубровачки господари да би ту, кад се у Дубровнику међу густо збијеним кућама ваздух усипа као у пећи проводили летње дане у хаскању и разоноди.

Трстено је већ од давних времена било познато са своје лепоте. О томе говоре и латински стихови урезани године 1502 у једну камену плочу, која још и данас стоји у парку: „Поносим се суседима, говори Трстено хвалећи се, али још се више поносим водом, здравим поднебљем и оном како ме је светли господар украсио. Ево ти, путниче, очитих трагова људског рада, где ваљано умеће усавршава дивљу природу“.

Данас Трстеном управља Југославенска академија знаности и умјетности у Загребу. Његов парк служи Академији

КОЛИБО Земаља такође ОБИЧАЈА

Неки арабљански дипломата присуствовао је недавно, непосредно после свог доласка у Америку, једном свечаном банкету који је трајао више часова. Кад се банкет завршио и званице се разиле, Арабљанин је сам кренуо кроз град. На једном углу срео је неког свог познаника, с којим се тог истог дана већ био видео и који је знао за банкет.

— Молим те, покажи ми какав добар ресторан. Умирем од глади, — завапио је пре поздравља.

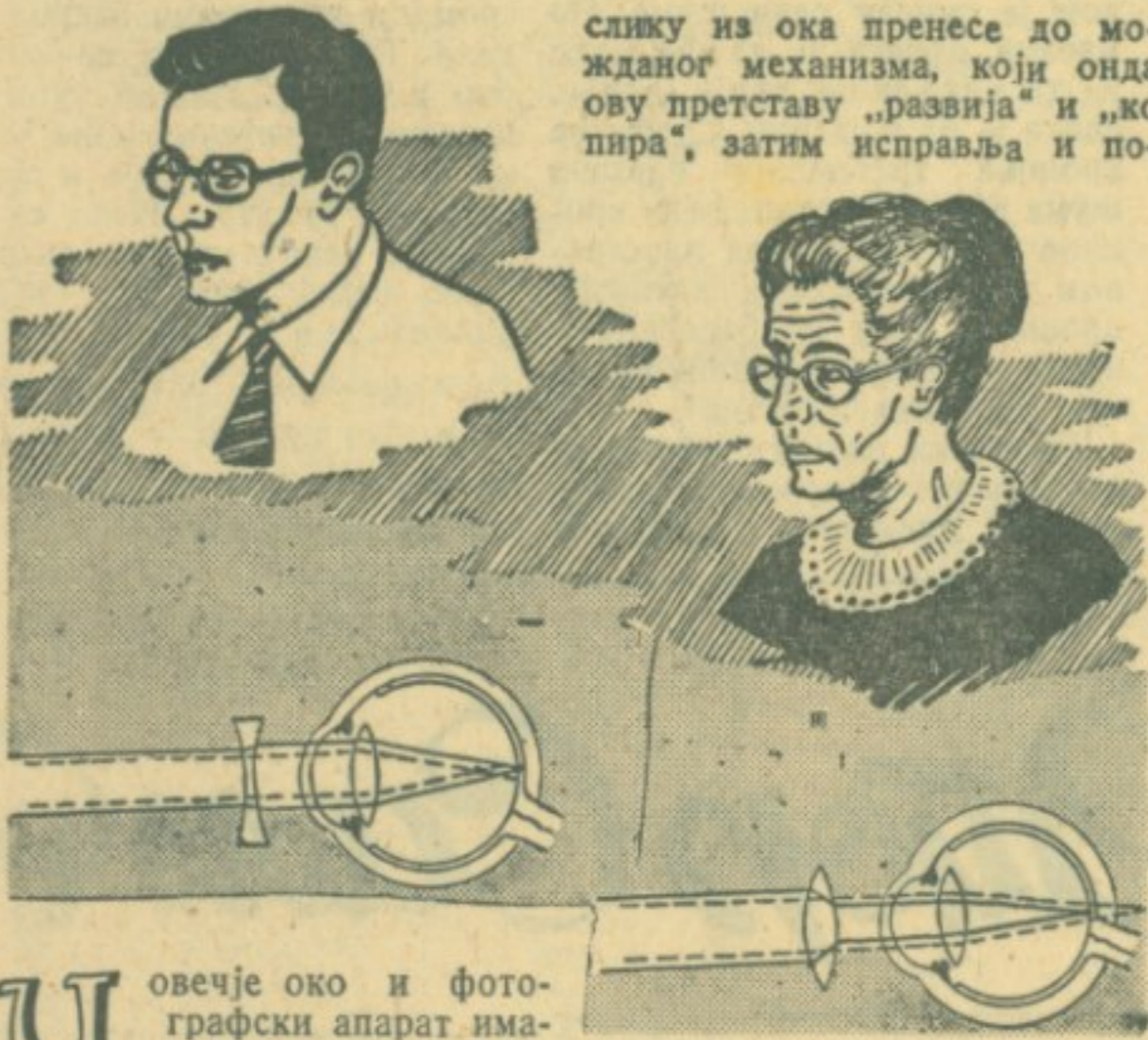
Његов познаник, који је више година боравио ван своје домовине, једва је успео да изусту кроз смех:

— Али, Хабибе, зар ниси знао да ће овде, кад те нечим понуде а ти одговориш: „Не, хвала“, мислити да заиста не желиш да се послужиш?

У арапским земаљама лепо васпитање налаже да особа којој се нешто нуди мораше више пута да одбије понуду и да се послужи јелом тек после пете или шесте понуде свог домаћина.

Далековиди и кратковиди

слику из ока пренесе до мoжданог механизма, који онда ову претставу „развија“ и „копира“, затим исправља и по-

пуно јасноћу. Међутим, код многих људи око је дуже или краће но што би требало да буде, тако да сочиво није у стању да се само прилагоди, и човек онда не види слику довољно јасно. Изузев на извесној удаљености, слика се, углавном, показује мутна и ми је тада усавршавамо помоћу наочара.

Код кратковидих људи око је издужено, у њему се слика ствара испред мрежњаче, па због тога они не виде како треба удаљене предмете. Светлосни зраци раније се укрштају и слика је магловита. Због тога кратковиди носе издубљена сочива, која, преламљују зраке на свој начин, исправљају недостатак издуженог ока и доводе слику видљивог света тачно на мрежњачу.

Код далековидих догађа се обрнуто, јер се сочиво налази сувише близу очног дна. Ако такав човек гледа у неки близак предмет, светлосни зраци немају довољно места да падну на мрежњачу, па се мест, пројектовања налази иза мрежњаче. Зато слика која ју далековиди опажа није јасна. Да би се тај недостатак поправио, треба носити наочари са испупченим стаклима, која ће извршити такво преламљање зракова да ће привући слику на мрежњачу.

Кад неко, обично напунивши четрдесету годину живота, почне да осећа потребу да новине и књиге које чита удаљава од очију, то је сигуран знак да постаје далековид. То значи да су мишићи који ску-

плају и опуштају очно сочиво почели да губе некадашњу гнпкост и више нису у стању да прилагоде око за гледање ближих предмета. Тада, као и код урођене далековидости, треба употребити испупчено сочиво да би се слика света померила на мрежњачу. Такoзвана старачка далековидост никoга не штеди; људи који су увек имали исправан вид, једнога дана осетиће како њи-

хово око нема више ранијој способности оштрог запажања. Постоји и астигматизам, који наступа услед неправилне кривине сочива или рожњаче. Уместо да су кружног облика, они се појављују у виду кашике и слика добија неправилан изглед.

Као кратковидима и далековидима, тако се и астигматичним притиче помоћ одговарајућим стаклима за наочари.

Риба Тилапија

Кад је реч о способности прилагођавања, риба тилапија свакако држи једно од првих места. За разлику од већине риба, она не бира много средину у којој ће живети. Иако јој, нагледа, најбоље одговара море при ушћима река, где се мешају слана и слатка вода, тилапија може да живи и да се множи и у бистрој слаткој води, у мору, па чак и у мочварама. Једино што јој је потребно, то је стална температура воде од 24 до 30 степени Целзијусових. Тилапија не бира много ни храну, а отпорна је према већини болести којима иначе подлежу рибе. И величина простора у коме се креће не игра велику улогу. Може да живи усред мора, али и у малим акваријумима. Само што у акваријумима не расте, док на слободи достиже тежину од око три килограма.

Опити на Хавајима, где се тилапија гаји у базенима с мешаном морском и слатком водом, показују да она први пут баца икру кад напуни свега три и по месеца и да се то понавља редовно сваких месец и по дана, преко целе године. На тај начин би, теоретски, једна тилапија могла да има потомство од милион и по риба за свега годину дана. Језеро које захвата површину од једног јутра могло би да даје годишње 2.500 килограма ове рибе.

Пре но што ће женка избацити икру, мужјак направи гнездо у песку и очисти га од алги и каменчића. У то гнездо женка положи икру, а затим је узме у уста и у њима је држи десет до дванаест дана. За то време она ништа не једе, већ само премешта икру из једног краја уста у други. После дванаест дана излегу се младунци, који остају у мајчиним устима све док не ојачају. Кад, најзад, изиђу из уста, младунци могу добро да пливају. Они тада прате родитеље у густом роју. Кад се појави опасност, мајка да сигнал репом или перајима. На тај знак младунци улећу у широм отворена мајчина уста. Таква заштита омогућује релативно висок проценат одгајених младунаца.

ВЕРОВАТИ ИЛИ НЕ...

„ВОДЕНЕ“ ЊИВЕ

Чамал, Дханур и Раниа, три језера у близини села Сирсе, у индијској покрајини Хисар, почетком сваке зиме толико се смање да личе на баре. Земљиште са кога се вода повуче сељаци тада поору и засеју пшеницом, која обично даје богат род. Пошто пшеница буде пожњевена — а жетва се обавља у пролеће — језеро се опет напуни водом.

ДОКАЗ СПОСОБНОСТИ

Три пута годишње краљ афричког племена Огутас мора својим поданицима да

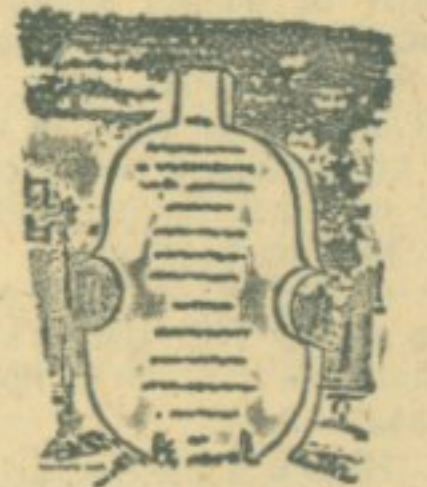
доказа да је још способан за обављање своје дужности. То јавно доказивање телесне снаге састоји се у томе што краљ разбије једну бочу од дебелог стакла о своју главу.

ЂУРКЕ КАО ДОКАЗ

После Другог светског рата двојници немачких сликара, који су били у приличној оскудици, било је поверено реставрирање фресака у једној старој цркви оштећеној бомбардовањем. После извесног времена они су објавили да су испод фресака које је требало реставрирати, открили старе слике које потичу још из тринаестог века. Ово њихово откриће изазвало је велико интересовање међу историчарима уметности. Међутим, годину дана касније, један од њих признао је да су те старе слике уствари њихово дело. Но, нико од стручњака није хтео у то да поверује, све док неко није приметио да се на тим, тобоже старим, фрескама налазе насликане и две ђурке. А како све до открића Америке ђурке нису биле познате у Европи, историчари уметности морали су признати да су се преварили.

ВЕРАН ВИОЛИНИ

На гробљу у Петигоу, у Ирској, над једним усамљеним гробом стоји велики камени споменик исклесан у

облику трупа виолине. Споменик је подигнут неком анионисти који се читавог живота није одвајао од свог инструмента.

ГЛУВОНЕМИ АМБАСАДОР

Шпанац Емануел Филберто Каринјано (1630 — 1709), иако је дошао на свет потпуно глув, и према томе није никад научно да говори, савладао је до тридесете године седам страних језика. Због његове учености шпански владар Филип II наименовао га је за свог амбасадора у Савоји.

ВОЗАЧ БЕЗ ОБЕ ШАКЕ

Сесил Ричардсон из Вест Монроа, у Америци, уме да управља аутомобилом, трактором, булдожером и вальком за набијање путева, мада на обема рукама нема шаке.

Густавовић Малог Цонија и Кинеза Шанг-Лина

УРА! МИ СМО СПАСЕНИ! ... ПА ТО ЈЕ ИЗВОР! ИМАЋЕМО ВОДЕ!

НАДАЈМО СЕ ДА ЋЕМО НАЌИ И НЕШТО ЗА ЈЕЛО

ШАНГ-ЛИНЕ, ОВО ОСТРВО ЈЕ ПОТПУНО ПУСТО! ШТА ЋЕМО САД?

У МУДРИМ СТАРИМ КЊИГАМА ПИШЕ: „ДОК ИМАШ ВОДЕ ЗА ПИКЕ, ХЛЕБА ЗА ЈЕЛО И МИШИЦУ ДА СТАВИШ ПОД ГЛАВУ, НЕМОЈ ДА ОЧАЈАВАШ.“

КАД БИСМО БАР ЗНАЛИ ГДЕ СЕ НАЛАЗИМО И ДА ЛИ ИМА ИЗГЛЕДА ДА ЋЕ НЕКИ БРОД ПРОЌИ ОВУДА...

ДАВНО ЈЕ РЕЧЕНО: „ЦВЕТ НАДЕ ЦВЕТА И У НАЈТЕЖИМ ПРИЛИКАМА“...

НИСАМ ЗНАО ДА УМЕШ ДА ПЛЕТЕШ И РИБАРСКЕ МРЕЖЕ

СТАРИ МУДРАЦИ СУ РЕКЛИ: „ОПАСНОСТ И НАЈНЕУМЕШНИЈЕГ ЧОВЕКА НАУЧИ ДА БУДЕ УМЕШАН!“

ШАНГ-ЛИНЕ, БРЗО ОВАМО! НЕКИ ДИВЉАЦИ ДОЛАЗЕ НА НАШЕ ОСТРВО!

МОРАМО ДА БЕЖИМО! ХАЈДЕ БРЖЕ ДА СЕ САКРИЈЕМО НЕГДЕ ГДЕ НАС НЕЋЕ НАЌИ

НАСТАВИЋЕ СЕ

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

МИКРОБИ НА ПРОЈЕКЦИОНОМ ПЛАТНУ

У Француској је усавршен један микротелевизијски уређај помоћу кога ће, на великом пројекционом платну, моћи да се види све шта се догађа под микроскопским објективом. Све до сада ове врсте не су биле могуће, јер би јака светлост, потребна за такву пројекцију, усмртала и саме микробе. Нова, микротелевизијска камера омогућава не само знатно већу пројекцију микроба, већ пружа много финије контрасте но што је човекје око раније могло да примети. Захваљујући великим зидним пројекцијама, сви студенти у једној универзитетској слушоници моћи ће одједном да прате кретање неких микроорганизама.

ЧОВЕК КОЈИ СЕ ШЕГАЧИ С ПРИРОДОМ

Један пољопривредник из Калифорније, коме је сада осамдесет година, ствара од живих дрвећа необичне фигуре које много личе на дела модерних вајарстава. Стрпљивим радом он је створио такве примере растања да су за назвали „човек који се шегачи с природом“. Његово најуспелије дело је насловна која је „начињена“ од младих четири тополе и која може да поднесе терет одрасла човека. Око 50 успешних дела остварио је овај пољопривредник, који сматра да се од живог дрвета може добити фигура каква се год жели, под условом да се утроши доста времена око његовог „преваспитавања“.

НАЈСКУПЉИ ФАБРИЧКИ ПРОИЗВОД НА СВЕТУ

У односу на неке творевине савремене науке и технике, злато и дијамант се већ поодавно не налазе на челу списка најскупљих производа. На последњој Париској изложби могао се видети предмет који засад нема такмача у скупоћи: оптички микро-сочиво, производ Цајсових завода из Јене, у Немачкој. Оваква сочива употребљавају се при изради филмских и телевизијских камера које дају рељефну слику. Сочиво је не обично мало — 700 комада тешки су свега један грам — али његова оптичка тачност равна је најбољим фотографским објективима. Један грам оваквих сочива вреди колико осам и по килограма злата. После Цајсових микро-сочива, најскупљи производи на свету су радијум и кортизон.

УСПОМЕНЕ КОЈЕ ГОВОРЕ

Захваљујући успешним постигнутим у производњи пластичних маса, један француски проналазач открио је поступак за израду „фото-звучних успомена“. Наиме, он је дошао на мисао да фотографски стави у нарочиту провидну пластичну масу, не дебљу од мало пунијег листа хартије. На полеђини овог листа упишу се, као на грамофонској плочи, линије које могу да репродукују глас особе са те фотографије. Тако ће убудуће породични албуми бити ризица не само фотографија, већ и гласова родитеља, родбине, пријатеља, певача, музичара и других блиских и омиљених лица.

ШТАМПАРИЈА ТЕШКА 800 ГРАМА

У овом котуру, који човече руке лако држе, налази се права правца новинска штампарија. То је, у ствари, нов тип машине за „слагање“ слова, код које су уобичајене матрице замењене фотографским отисцима. Апарат, назван „Фотон“, садржи стаклену плочу чији пречник износи 20 сантиметара. Плоча се може окретати око своје осовине и носи отиске шеснаест врста штампарских слова. Механизам је подешен тако да се на њему може слагати осам слова у секунду, што претставља дванаест већу брзину него код класичног начина слагања. Апарат је тежак 800 грама, док би само тежина досадашњих матрица за исту количину слова износила бар две тоне. Рад са оваквом штампаријом врло је једноставан: слагач притискује дирке писаће машини, која је у вези са електронским уређајем, а преко њега с минијатурном штампаријом. Чим се откуца једно слово, стаклена плоча се окрене, пртеж одговарајућег слова заустави се испред објектива и баца своју сенку на осетљиви филм. Ређањем слова добијају се речи и реченице. Кад је цела страна откуцана, потребно је свега два и по минута да се добије њен отисак у калупу од магнезијума, који одговара величини новинске стране. Једне новине у Новој Енглеској већ се штампају помоћу „Фотона“.

ОПЕТ АНТИБИОТИЦИ

Примењено је да свилене бубе под дејством пеницилина и стрептомицина брже производе свилене чауре и да пчеле брже стварају мед. Зато што антибиотици немају ни укуса ни мириса, стручњаци предвиђају да ће добити широку примену и код животиња. Такође је утврђено да се они могу употребити за прераду кожа, која ће онда бити много трајнија.

ИДЕАЛАН ЛЕПАК ЗА ДОМАЋИНСТВО

У једној њујоршкој лабораторији добијен је нов лепак за домаћу употребу. Њиме се може служити свако, без икаквог алата или помоћних средстава. Лепак се продаје у тубама, као зубна паста. Довољно је малу количину овог лепка ставити на место предложа, рещимо кашике, или на место где су лонац или шерпа пробити, затим се испод тога неколико секунди држи у паљеном шибци или свећи и — оправка је готова. Оправљено место треба само обрисати и остати лепак да се стврдне.

НАЈВЕЋА КОЛЕКЦИЈА МРАВА

Смитсонов институт у Вашингтону добио је недавно на поклон највећу колекцију мрва на свету са преко 117 хиљада примерака. Иначе, на земљи постоји око 8.000 различитих врста мрва. Ови примерци сакупљени су по целом свету. Од свих је најзанимљивија једна врста мрва изоствена са оном која је живела пре 300 милиона година.

ЉУДИ ПОД ФЕРЕЦОМ

У Сахари живи племе Туарега, чији мушки чланови носе већ преко лица, док га жене немају, ико су Туарежи мухамеданске вере. Тај вео за њих је симбол мушкости и дечаши почињу да га носе у петнаестој години. Иначе, мушкарци само чувају стада и иду у бој, док жене обављају све друге послове. Ратници од оружја имају копље и мач, а као заклон служи им штит од антилопине коже.

НА ЛЕДЕНИМ САНТАМА ПО АРКТИКУ

На пловећим леденим „острвима“ на Арктику и Руси су успоставили научне станице за испитивање тих крајева и оне су већ почеле да шаљу веома занимљиве извештаје. Утврђено је да басен Северног Леденог Мора није једноставно улегнуће, већ му је дно разнолико, слично Средоземном Мору. Затим, та пловећа острва стално се обнављају. Њихов део над водом лети се топи и смањује, али се зато зими с доње стране појачавају. То је

потврдио ранију америчку теорију о обнављању ових великих ледених санти. Поред тога, експедиција је нашла да тамо постоји флора и фауна. То су ситне животињце и биљнице, искључиво црвене боје, које прекривају лед. Истраживања Арктика важна су нарочито за пловидбу у овим крајевима, јер сваке године у ове пределе долази све више бродова.

ЗГОДА ЗА АУТОМОБИЛИСТЕ

У шведском граду Солни во зачи могу зими слободно да оставе своја кола на улици, без бојазни да ће им се хладњак смрзнути. Наиме, на појединим местима начињени су нарочити електрични стубови за загревање. Преко једног малог кабла, којим се кола вежу за стуб, аутомобил добија потребну топлоту, која штити мотор од замрзавања.

УТИЦАЈ АЕРОДИНАМИЧКЕ ЛИНИЈЕ

Проучавајући струјање ваздуха у тунелима, стручњаци су утврдили да приколница коју вуче трактор у великој мери повећава отпор при кретању, па према томе и потрошњу горива, чак и до 30%. Сам простор између моторних кола и приколнице производи четвртину отпора. Уколико би се тај међупростор некако попунио, отпора би нестало. Утврђено је и то да обавезно треба покрити горње половине точкова.

ДУЖИНА ЛАНЦА ВОДОНИКОВИХ АТОМА

Норвешки научник Чарлс Стермер израчунао је да би атоми које садржи један грам водоника, поређани у праволинијском низу један иза другог, образовали ланац дуг 60 милијарди километара, што је 400 пута више од раздаљине која дели Земљу од Сунца.

ПРОСТИРАЊЕ ТАЛАСА ОКО ПРЕКООКЕАНСКОГ БРОДА

Таласи који настају код краја великог прекоокеанског брода могу да достигну висину од једног метра. Они се шире с једне и с друге стране брода у дужини од четири километра, а затим потпуно замиру.

РЕНТГЕНСКИ АПАРАТ ЗА ПОСМАТРАЊЕ МАШИНА

У америчком Националном бироу за стандарде начињен је рентгенски апарат за посматрање машина и испитивање њиховог рада. Помоћу нарочитог кристала, рентгенски зраци преобраћају се у светлост, тако да се могу фотографисати. Захваљујући овом апарату, сад се први пут може видети рад једног аутомобилског или авионског мотора и посматрати сагоревање у свим фазама. Ово ће бити од важности нарочито за добијање података о раду млазних мотора.

АУТОМАТСКИ КАЛЕНДАР

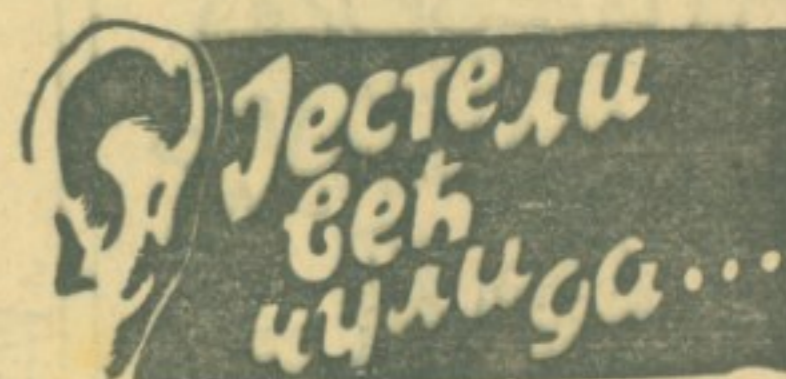
У САД израђена је једна направа која показује датуме — дане, месеце и године — водећи рачуна кад месец има 28, 30 или 31 дан. Она ради потпуно аутоматски; једино сваке четврте године, на дан 29 фебруара, мора се повући једна мала ручица. Овај необичан календар налази се у дрвеној кутији и има облик часовника.

ВЕТАР ЈАЧИ ОД АТОМСКЕ БОМБЕ

Противно мишљењу да атомске експлозије утичу на временске прилике, шеф Бироа за метеоролошка испитивања у САД изнео је податке о јачини ветра који дува око Земље. Према резултатима његових истраживања, енергија ваздуха који се из топлих области креће према половима једнака је експлозији четири и по милиона атомских бомби. Струјање није на свим местима подједнако и оно одржава извесну равнотежу у средњем појасу, између тропских предела и полова.

ЗАШТИТНО МАСТИЛО

У Америци се појавила једна нова врста мастила, којим се по потреби може премазати аутомобилско стакло, да би се возачево очи заштитиле од блеска снега, сунца или фарова других кола. Боја се размаче за свега пет минута, а траје веома дуго. Но, кад заштитни слој више није потребан, он се може лако обрисати крпом замоченом у топлу воду.

... први југословенски новац звао се као и данашњи: динар. Ковао га је краљ Драгутин.

... као највећи успон железнице без зубца сматра се успон од 35 метара на хиљаду метара пруге.

... поред осталих познатих дела, Виктор Иго написао је и књигу „Вештина бити деда“.

... прве перспективне декорације за позорницу израдио је грчки сликар Агатарх за Есхилове драме.

... и петар може да побесни. Његов ујед је тада веома опасан.

... магарећим мостом назване су некад помоћне забелешке и књиге којима се служе слаби љаци. Магарећи мост је, на пример, превод латинског текста.

... ни глечери нису без живих бића. На глечерима у Алпима и на Аљасци, на пример, може се наћи, и то обично у масама, инсект назван „глечерска бува“.

... за телеграфисање помоћу заставица знали су још стари Грци. За проналазача Драгутин.

... свој велики еп у 20 певања Данте није назвао „Божанственом комедијом“, већ само „Комедијом“. Атрибут „божанствена“, који је касније ушао у наслов, дат је тек половином 16 века.

... Немци су некад називали Београд „Грихис Вајсенбург“, грчки Београд.

... за Лопе де Вегу се тврди да је написао 1800 комедија. Од тога је сачувано 470.

... 280 француских инжињера радили су непрекидно седам година да би утврдили тачну дужину једног десиметра.

... у Дубровнику је трговина робљем забрањена још 1416 године.

... и петар може да побесни. Његов ујед је тада веома опасан.

... магарећим мостом назване су некад помоћне забелешке и књиге којима се служе слаби љаци. Магарећи мост је, на пример, превод латинског текста.

... ни глечери нису без живих бића. На глечерима у Алпима и на Аљасци, на пример, може се наћи, и то обично у масама, инсект назван „глечерска бува“.

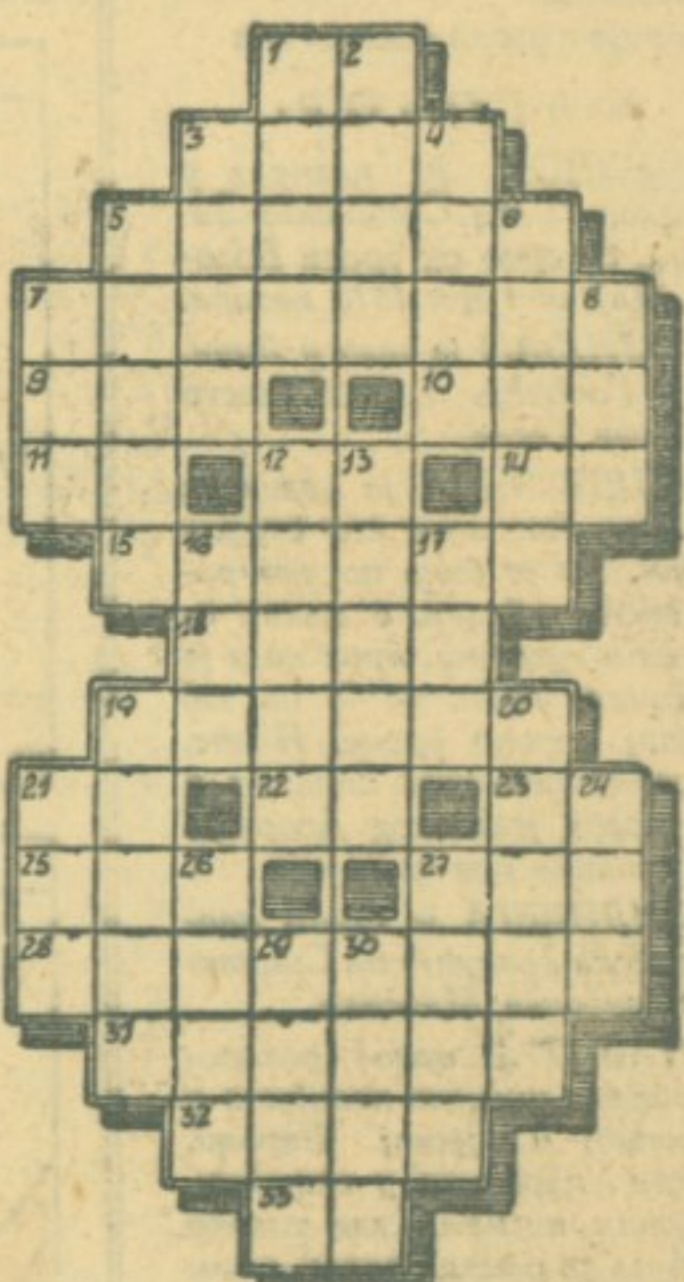
... 280 француских инжињера радили су непрекидно седам година да би утврдили тачну дужину једног десиметра.

... у Дубровнику је трговина робљем забрањена још 1416 године.

Водоравно: 1) зачин; 2) река у Немачкој; 3) крај обрастао шиблем; 4) књижевно дело с потсмешљивом тенденцијом; 5) временско раздобље; 6) удар; 7) предлог; 8) мера за површину; 9) домаћа животиња; 10) географски појам; 11) обала; 12) прахумска биљка пузавица; 13) предлог; 14) елиптирана свежа; 15) показана заменица; 16) квалитет у Истри; 17) млечни производ; 18) алгорична прича; 19) исправа о својини неке некретности; 20) држава у Азији; 21) предлог.

Усправно: 1) кратак капут; 2) инсект који напада стоку; 3) музички инструмент старих Грка; 4) шумско дрво; 5) речна риба; 6) једна од држава САД; 7) назив за једну међународну организацију везаца; 8) свежа; 9) један континент; 10) супарник; 11) језеро у Северној Америци; 12) стране мушко име; 13) део руде; 14) познати вођ Хуна; 15) статуа; 16) врста папугаја; 17) мера за хартију; 18) индустријска биљка; 19) свети бик код старих Египћана; 20) позоришта.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) Голубац; 2) Тот; 3) Лорен; 4) Ибар; 5) Рона; 6) Ливан; 7) зар; 8) анода; 9) ара; 10) тиг; 11) тил; 12) век; 13) соб; 14) јул; 15) Раб; 16) сук; 17) ок; 18) Мас; 19) ро; 20) амак; 21) ива; 22) плато; 23) иго; 24) ало; 25) Илева; 26) али; 27) анемија.

Усправно: 1) Гоби; 2) Отава; 3) ул; 4) Бор; 5) Ароза; 6) цена; 7) Тилзит; 8) Нарвик; 9) рана; 10) „Нора“; 11) да; 12) Рисан; 13) телур; 14) лоб; 15) вул; 16) Росини; 17) камп; 18) Комони; 19) ма; 20) сала; 21) атоп; 22) калај; 23) Вепа; 24) Топа; 25) ове; 26) аз.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

Ко може да запамти?

Ови исти бројеви који су уоквирени на нашој слици испишу се на девет картончића и, овако као што наша слика показује, распореде на столу па се друштво каже да добро гледа у бројеве, али да их не препишује. После два-три минута укљоне се картончићи, а постави се задатак: Ко је запамтио бројеве нека их на парчету хартије напише истим редом!

Ко уме да запамти у чему је вештина, тај ће на први по-

111928 512332
212029 612433
312130 712534
412231 812635

912736

глед запамтити све бројеве. А вештина је у томе што сваки картончић почиње бројем свога места: први са 1, други са 2, трећи са 3 итд.; друга цифра у свим картончићима јесте јединица; трећа и четврта почињу у првом картончићу са 19, па се редом наставаљају кроз остале: 20, 21, 22 и тако све до деветог картончића (27), а одатле опет прелазе на први картончић, чије су пета и шеста цифра 28, па даље редом: 29, 30, 31... То се све врло лако изводи кад се запамти број првог картончића: 11, 19, 28.

МАГНЕТ — КАЛЕМ

Парче беле хартије, велико отприлике као длан, метни на сто. Узми повећи калем за мотање копча и кроз његову рупу јако дужи на хартију, држећи калем тачно изнад

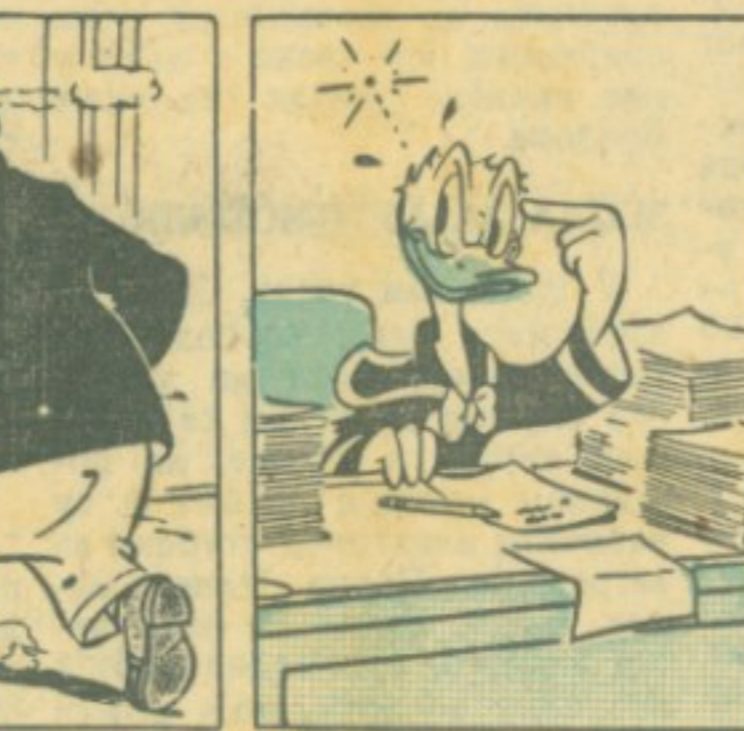
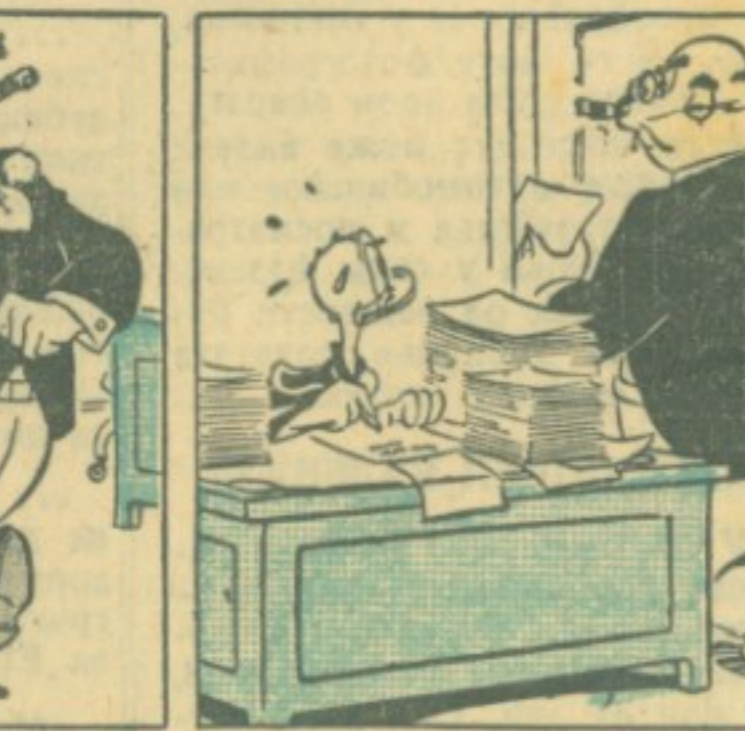
ње. Због јаког притиска ваздуха хартија ће се припити уз сто. То је сасвим обична појава. Али, ако калем држиш на пола сантиметра од хартије, па кроз рупу исто тако јако дужиш, хартија се неће припити уз сто, него ће се полупити према калему. Ако продужиш да дуваш, хартију ћеш подићи са стола и привући је уз калем. То већ није обична појава. Требао би да калем одува хартију, али, ето, он је привлачи!

У ЈЕДНОМ ПОТЕЗУ

Од патковог ока почни, ту оловке врх забоди, па линијом лепо додичи све како те она води.

Кад увежбаш пут оловке, и ружа се ослободи, наследићеш и сам пловке и пловчиће све да води.

КОРИСТ ОД ПЧЕЛА

— Како пчеле! — пита Попај Перу Ждеру, који се, на велико чуђење познаника, одао пчеларењу.

— Одлично, — одговара Пера. — Меда, додуше, елабо дају, али зато не дају мојим повериоцима ни да привире.

ХОЋЕ И ОН ДА МИСЛИ

Паја Патак и Пера Ждера путују заједно возом. Маломало, па Паја извади из торбе сендвич и поједе га, док Пери пљушти вода на уста.

— Ово ми је спаковала Пата, — вели Паја. — Рекла ми је да при сваком залогату мислим на њу.

— Дозволи онда, драги Пајо, да заједно мислимо на њу! — радосно узвикну Пера, хватајући се за Пајину торбу.

ЉУБОМОРНИ ПАЈА

Паја и Пата стоје пред излогом најскупљег крнара у граду.

— Погледај, Пајо, оно прекрасно крзно! — вели Пата. — Просто сам залубљена у њега.

— Онда идимо што пре одаве! — Знаш да сам љубоморан.

КОЈИ ЈЕ ОДГОВОР ИТАКАН

ПЕЛИОН је:

римски војсковођа
планина
биљка
стара мера

СМИЉАН је:

брдо, крај Засреба
насеље у Лици
притока Врбаса
градска четврт у Сарајеву

КЛЕПСИДРА је:

део брода
змија отровница
римска божиња плодности
направа за мерење времена

ЛИЛИБЕЈА је:

цвет
римска царица
област на Сицилији
град у Шпанији

ПАВИТ је:

минерал
биљка
припадник једног скитачког
племена
оријенталска послastiца

ОДГОВОР:

ПЕЛИОН је планина у Грчкој, поред Солунског Залива, северно од града Волоса. Највиши врх 1618 метара.

СМИЉАН је село у Лици, код Госпића, родно место Николе Тесле.

КЛЕПСИДРА је назив за водени часовник код старих Грка. То је била посуда различитог облика, с малим отвором при дну, кроз који је истцала вода, те је на тај начин мерено време. Иначе, водени часовници били су у употреби још код Асирцаца, 600 година пре наше ере.

ЛИЛИБЕЈА је стара картагинска колонија на Сицилији, данашња Марсала.

ПАВИТ је врло распрострањена шумска повијуша у северној и јужној Европи. Расте нарочито у влажним, жулним шумама, где толико набуја да омета пролаз, слично тропским лијанама. Стабло је код павити дрвенасто, понекад доста дебело. Величисти цветови појаве се касно у лето. У Европи има више врста ове биљке.

МАМ МИЉА

CARL ANDERSON

